

TOPONÍMIA FRONTERERA ALS TERMES DE L'ALCOIÀ, EL COMTAT I LA VALL D'ALBAIDA: QÜESTIONS DE DIVERSITAT ORONÍMICA

Vicent CABANES FITOR

L'examen dels topònims fronterers en una àrea no gaire extensa com és la de l'Alcoià, el Comtat i part de la Vall d'Albaida respon a una hipòtesi de treball del professor n'Emili Casanova que, a propòsit de la nostra recollida de topònims per a l'Atlas Toponímic Valencià, ens esperonà a esbrinar si un mateix *topos*, fronterer entre dos o més termes d'aquesta àrea, rebia un nom distint en cada un d'aquests. Amb tot, cal assenyalar el caràcter parcial d'aquest treball ja que el seu abast incideix en una àrea lingüística uniforme, la qual tot i que immersa en un fort procés diglòssic encara manté una quasi absoluta independència a l'espai toponímic.

D'altra banda, i per clarificar l'objecte del treball, es considera un topònim fronterer tant el que està situat **prop** de la frontera entre termes com el que és a l'**angle de fita** que els separa, o fins i tot aquell que en **travessa** diversos.

Així, en primer lloc, la major part dels orònims i hidrònims del nostre recull que estan situats **prop** de la frontera entre termes solament apareixen consignats en un d'aquests, tot indicant, en general, un punt de referència privatiu, propi, que el recull toponímic de l'altre terme fronterer no sol mencionar¹. D'aquesta forma el barranc de la Perera, que naix a Gorga, prop de la partida de Rodacànters, i marca part de la fita entre Gorga, Cocentaina i Millena, sols apareix en el recull corresponent a Gorga; com el barranc d'Ares, al terme de Benasau, que separa part d'aquest terme dels de Penàguila i Alcoleja on no se'l menciona; també, la partida de la Fita, a Beniarrés, que marca part de la

¹ Cal indicar que la dada que més ha cridat l'atenció al nostre recull general de Topònims ha estat la repetició d'alguns orònims per diversos termes allunyats entre sí. Així hi ha una *Cova Negra* a *Gaïanes* i una altra a l'Orxa, una partida amb el nom de *la Retura* a *Benifallim* i una altra a *Agres*, i una altra partida amb el nom de "el Regall" a *Penàguila*, a *Alcoi* i a *Alfafara*, i així moltes més; fins i tot hem trobat al terme de *Cocentaina* un pas de muntanya anomenat *el Mal Passet* que ens ha recodat aquell lo Mal Pas que és al *Rosselló*.

separació entre aquest terme i Gaianes sols apareix al recull de Beniarrés. Tanmateix, he trobat alguns topònims que tot i ser fóra de la línia divisòria d'un terme reben per part d'aquest una denominació distinta de la que tenen al terme a què pertanyen. Així el Pla de l'Omet [ormét] que s'estén pels termes d'Alcosser i Planes amb la mateixa denominació en tots dos, rep per part dels habitants del terme de Benimarfull, que hi fita, l'orònim de Paiporta; com també el mas de Tetuan al Carrascar de la Font Roja, al terme d'Alcoi, rep al terme d'Ibi (la fita del qual passa prop d'aquest mas) la denominació de "el Serrallo".

Per altra part, alguns orònims que són **angles de fita** entre diversos termes com l'Altet de Mahoma als termes de Penàguila i Alcoleja o l'Altet del Regadiuet als termes d'Alcoi i Cocentina, sols apareixen mencionats en un d'aquests.

Finalment els *topoi* fronterers que **travessen** o es **prolonguen** per diversos termes presenten les següents peculiaritats:

a) Hi ha alguns topònims que tot i estendre's per diversos termes solament apareixen recollits en un d'aquests, com la partida el Quint al terme de Muro que entra al terme d'Alcosser però que sols es consigna a Muro, o la partida les Torretes a Confrides que s'eixampla pels termes de Sella i Alcoleja i sols es recull al terme de Confrides.

b) Altres topònims, generalment hidrònims, quan travessen altre terme, canvien la seva denominació en correspondència amb un orònim significatiu, com és el barranc del Pont Trencat al terme d'Agres que quan passa pel terme d'Alfafara, vora l'orònim La Cova de les Finestres, esdevé el barranc de les Coves Finestres; o el barranc de l'Estret al terme de Benillup (on naix) que rep el nom de barranc del Sofre al terme de Planes (on mor) perquè en el seu recorregut cap aquest terme fa de fita natural entre els termes de Benimarfull i Almudaina tot vorejant l'Altet del Sofre, un orònim del terme d'Almudaina que és a la fita entre aquest terme i el de Planes. Amb tot, aquesta particularitat també es troba dins d'un mateix terme, així el Polop, un riuet al terme d'Alcoi, quan passa per terres del mas del Troncal, també al mateix terme, esdevé el barranc del Troncal.

c) Finalment, hi ha alguns orònims i hidrònims que tot i travessar diferents termes apareixen recollits amb la mateixa denominació als diversos termes per on s'estenen o travessen, com el Pla de l'Omet [ormét] als termes d'Alcosser i Planes o el barranquet de la Font de Frau als termes de Benimarfull (on naix) i al d'Alcosser (on mor) o fins i tot la partida el Ràfol que s'estén pels termes de Muro i Alcosser, tot i que en aquest últim rep el nom de "els Ràfols".

Altrament, algunes línies divisòries naturals, a causa de la seva singularitat orogràfica, presenten, de vegades, distintes denominacions. Així els vessants nord i sud de la serralada que marca part de la fita entre Agres i Muro es corresponen respectivament amb les denominacions de l'ombria i la solana; com també passa, en aquest cas amb diversitat oronímica, als vessants de llevant i

de ponent de la serra que marca la divisió entre els termes de Benifallim i Alcoi: així, la part de llevant, al terme de Benifallim, s'anomena el Rontonar i la de ponent, al terme d'Alcoi, els Plans, tot i que per la cresta de la muntanya va un assegador que tant els d'Alcoi com els de Benifallim anomenen la Costera de la Mare de Déu.

Així, i com a mena de conclusió, podem assenyalar que en una àrea lingüística uniforme, els topònims fronterers, en general, tenen un caràcter privatiu, propi del terme a què pertanyen. Amb tot, algunes vegades, un mateix *topos* fronterer també pot presentar la mateixa denominació als diversos termes per on s'estén, o al contrari, en pot presentar de diferents als termes en què fita, probablement a causa del caràcter, de vegades, aleatori de les línies divisòries actuals o com a resultat de la incorporació d'un sobrenom o un malnom a un topònim que per qualsevol raó s'ha singularitzat.

També, algunes línies divisòries naturals a causa de les seves peculiaritats orogràfiques (dos vessants d'una serralada, un a cada terme) poden presentar, de vegades, diversitat oronímica, la qual en realitat no és tal ja que correspon a dos punts orogràfics diferents.

Finalment alguns hidrònims poden canviar la seva denominació en passar per un *topos* significatiu, el topònim del qual adopten com a propi, constituint un tot homogeni amb l'orònim de referència.

